

на гръцко-турския военен конфликт и прекратяване на въстанието на бунтовния остров и на отражението му в други гръцки и в българските области под турска власт.

Европейските дипломати неслучайно следят много отблизо и зорко революционните контакти на българската емиграция със съседните и далечни народи, защото за тях е очевидно, че реализацията на значително широко и ясно съзнавани и обосновани идеи и инициативи за координиране на освободителните действия, които да се реализират едновременно в различни пунктове на Балканите, биха затруднили видимо Турция и биха могли да разклатят прословутото статукво, необходимо за великите сили по собствени за всяка от тях съображения, включително и за Русия в продължителните периоди, когато не се решава на войни с Турция. Поради това дипломатическата документация е един от най-важните източници и за балканските взаимоотношения и тенденциите за обединение на революционните усилия за отхвърляне на тюрското владичество, същевременно и за политиката на големите и по-малките държави спрямо българите и начинанията на българската емиграция в постоянния ход и особено при кризисни ситуации в международните отношения по Източния въпрос и при активизиране на революционните акции на един или друг или повече балкански народи.

Вижда се дори от тези общи наблюдения и бегли примерни конкретни случаи, че дипломатическата и изобщо чуждестранната документация и други извори предоставят изобилна информация за българите извън България, техните национално-освободителни акции, инициативите им за революционно сътрудничество с другите балкански народи и в общия контекст на европейската политика по източния въпрос и политиката на силите към Турция и подвластните ѝ народи. И винаги задължително условие за вярна преценка на данните от тази информация и оползотворяването ѝ в изследванията остава познаването на историята и конкретните факти от нея в определени моменти на всяка от страните, която по някакви причини има интерес да наблюдава и документира установеното за българската емиграция и освободителните борби на българите. Разбира се, при също задължителна съпоставка с автентичните български извори от различен характер /документи, спомени, съвременен печат, художествена литература и пр./.

Чуждите изследвания за националната история на страните и на отношенията на правителствата и народните движения в тях с българите, т.е. на историческата литература, базирана на чужди извори, прави достъпни за българските учени на документална и друга информация, включително и за насоките на историографиите в други страни по проблеми, пряко или косвено засягащи дейността на балканците на българската емиграция и взаимоотношенията ѝ със съседни и по-отдалечени народи и държави. Чуждестранните извори и научна литература в широкия спектър на произхода и историческото им съдържание разширяват възможностите за изясняване на интересувашата ни тук тема, нерядко в случаи, когато българската информация е бедна и непълна или изобщо липсваща.